

Vestnik.

Znanstvena priloga „Zori“.

Na ta list se posebej ne naročuje. — Izhaja vsaki mesec 15. dne.

Štev. 7.

V Mariboru 15. julija 1873.

Tečaj I.

Jurij Washington.

Spisal * * *

(Dalje.)

Okoli l. 1751. so sosednji Francozi in Indijani po gostem nagajali britanskim naselnikom v Virginiji: Francozi so se razširjali prek mej imenovane naselbine, Indijani so jo pa pogostem napadali in po njej plenili. Zato so britanski naselniki sklenili, ustanoviti deželno brambo, ki bi dežele varovala škode. Tudi se je bilo bati bodoče vojske, ki se bi v kratkem lahko začela med Francozi in Angleži. Naselbino so razdelili v pokrajine ter vsakej za poveljnika postavili general-adjutanta, kateremu so priznali vojaško dostojenstvo majorja. Tako službo je dobil tudi 20 let stari Jurij Washington; pred ko ne so ga za njo priporočili prijatelji njegovi iz rodovine Fairfaxove. Ne gledé na to, da mu je neslo na leto 150 funtov (sterlg.), imel je najlepšo priliko dejansko se seznaniti z vojaštvom. Brez odlašanja se je z vso mladenško navdušenostjo poprijel novega opravila, učil se pri najbolj izvedenih moževih ali častnikih, vadil se v raznih vojaških vajah, ter kaj pridno prebiral razne vojskoznanstvene knjige.

Washington še ni bil dolgo časa major deželnih brambovcev, ko svetujejo zdravniki njegovemu bolehnemu bratu Lavrenciju iti na otok Barbados, ter tam nekoliko mesecev bivati. Otok Barbados, eden izmed malih Antilj, ima najbolj zdravo podnebje med vsemi zahodno-indijskimi otoki*). Tu sem pride Lavrencij, da bi mu bolečine na prsih se nekoliko olajšale. Ker ni mogel sam potovati, spremil ga je njegov brat Jurij. Ta je na

*) Barbados ali Barbadoes meri okoli 8□ milj ter ima sedaj okoli 140.000 ljudi. Našli so ga Portugalci, poselili pa Angleži l. 1524, ki mu gospodujejo še do današnjega dne. Milo, zaradi morja okoli njega ne prevroče podnebje sluje daleč po srednji in severni Ameriki.

Barbadosu zbolel za kozami, vendar se v kratkem popolnoma ozdravi. Podnebje na otoku Barbadosu vendar Lavrenciju ni delo dobro, zato je je sklenil na spomlad potovati na Bermudo. Ta je eden izmed največih otokov bermudskih ali somerovih, po katerih vlada skoro vedna spomlad. Jurij Washington pa se je vrnil v Virginijo. Lavrencij mu je obljubil iz Bermude pisati, da bi ga na spomlad obiskal ter mu njegovo ženo tje pripeljal. To se vendar ni zgodilo. Bolezen njegova se je pohujšala, moral je zapustiti Bermudo ter se vrniti v domovino, kjer je v Mount-Vernonu umrl 26. malega srpana 1752. Zapustil je ženo in malo hčerko; tej je tudi v oporoki izročil posestvo Mount-Vernon. Ko bi pa ona brez vlastnih dedičev umrla, dobi Mount-Vernon njegov brat Jurij Washington, ki bi moral vdovi vsako leto za kos kruha nekaj plačevati.

Vrnivši se iz Barbadosa spolnoval je major Washington zelo natanko vse vojaške svoje dolžnosti. Njegova navdušenost za vojsko in neprestana njegova delavnost ste bili v obče priznani. Ko je pod novim namestnikom Dinwiddiem Virginija bila razdeljena v 4 vojaške divizije, postavili so severni na čelo majorja Washingtona. V tej novi službi moral je potovati od grofije do grofije, brambovske častnike vaditi in učiti, stotnije v paradah pregledovati, orožje nadzorovati, sploh vse storiti, da bi se brambovci redne vojske privadili.

Washington prvokrat v vojski.

Ker so se Francozi onostran angležkih gor neprestano razširjali čez britansko zemljo, ukazala je angleška vlada namestniku Dinwiddiu ob reki Ohio zidati dve trdnjavi pa vsilnike odganjati iz britanskega sveta. Dinwiddie je hotel najprej v imenu angležkega kralja prašati poveljnika francoskih vojakov, zakaj da napada angleško zemljo; ob enem je hotel tudi zvedeti, koliko močni so sovražniki in ali so z Indijani v zvezi ali ne. Jurij Washington, če prav še ne 22 let star, zdel se je namestniku najbolj pripraven za to prevažno opravilo. Ta je šel s sedmimi tovarši, katerih dva sta bila njegova tolmača: eden pri Francozih, eden pa pri Indijanih, sredi zime 560 milj angležkih daleč prek gozdov, močvirij in pustinj, kjer ni bilo ni ednega naseljenega človeka. Črez tri mesece težavnega in nevarnega potovanja vrnil se je v Williamsburg, glavno mesto virginjske naselbine. Imeniten dnevnik njegov je bil tiskan, in ker so ga skoro vsi časniki v Virginiji in na Angležkem ponatisnili, silno zelo razširjen med občinstvom.

Namestnik Diwiddie se je nemudoma pripravljal za vojsko. Dosta pred navadnim rokom je sklical postavodajalni zbor virginjski, da bi sklenil in potrdil vse naredbe, ki so se mu zdele za vojsko potrebne. Celó namestnikom v drugih naselbinah angležkih je pisal, na bi se nagloma pri-

pravljali na vojsko. A naselniki niso bili njegovih misli. „Zakaj bi se pre naglili in spuščali v vojsko, za katero nam nič mar ni? Kaj je mar namestniku virginjskemu, če se Francozi hočejo ob Ohio naseliti? Kdo bi le spričal, da se oni res lasté kraljevega sveta? Kake predprave pa ima kralj britanski na to zemljo? A če je oni svet res kralja britanskega, zakaj ne pošlje vlastnih vojakov, da bi Francoze odgnal; zakaj bi to rad storil se svojimi naselniki, katerim pa nič ni mar, ali se Francozi ob Ohio naselijo ali ne?“ Res da je zastop virginjski privolil 10.000 funtov za brambo naselbine, a ono godrnjanje bilo je zvestemu in svojemu kralju zelo udanemu namestniku kaj zoprno. „Boli me, je pisal grofu Holdernessu, da med naselniki veje tak republikansk duh“.

Nabrala se je bila precej velika vojska brambovcev. Nek Anglež, polkovnik Fry (r. Fraj) je bil prvi njih poveljnik; Washingtona so imenovali za družega poveljnika, ter mu dali vojaško dostojenstvo podpolkovnika. Namestnik virginjski in polkovnik Fry sta nabirala med naselniki brambovce, ter jim za plečila obetala posestva; Washingtona sta pa poslala naravnost nasproti Francozom. S tremi malimi stotnijami je imel obsesti imenitno mesto, da bi Francoze lože ustavil. Ko je Washington zvedel, da so Francozi vzeli britansko trdnjavo ob Ohio, in da malo njihovih krdel nad njega gre, šel jim je sam nasproti. 27. maja 1754 naleti neko francosko krdelo, ki je štelo okoli 50 mož; vodil jih je de Junonville (r. Žinonvil). Precej so se sprejeli. Junonvill in 10 njegovih mož je bilo ubitih, 20 pa jih je bilo vjetih; Washington je izgubil le enega moža, trije pa so bili ranjeni. Ker vojska še ni bila oklicana, so celó grajali Washingtona, ker je v njej bil prvo bitko, ter srečno zmagal. Zlasti Francozi so ga močno grajali, pa obžalovali Junonvilla, katerega so Angleži — tako so zabavljali Francozi, ne zmagali v vojski, ampak prav po grdo umorili. Opevali so ga celó v junaški pesmi, ki pa močno graja (po njihovih mislih) nevojaško dejanje Washingtonovo. Tudi Angleži niso posebno hvalili njegovega junaštva, kar se sklepa iz sledečega mesta v Horace Walpolovih spominskih zapisih: „o kralji Juriji“ II. „Poročilo, pravi Walpole, katero je major Washington poslal o svojej mali zmagi, se konča z besedami: „Slišal sem kroglo okoli glave zvižgati, in verujte mi, da je nekaj čarobnega v tem glasu.““ Ko je kralj to slišal, rekel je prav dobro: „Ne govoril bi tako, ko bi jih bil uže mnogo slišal.““ Tudi je, nadaljuje Walpole, ta junaški bahač kmalu se sam sramoval svoje baharije“. Dosta pozneje so enkrat Washingtona prašali, če je on o zmagi res poročal z navedenimi besedami; odgovoril je: „Če sem to storil, zgodilo se je le v mojih mladih letih“.

Ko je polkovnik Fry na potu k vojski umrl, prevzel je Washington najviše poveljstvo. To mu je delalo mnogo sitnosti, ker so vojaki in čast-

niki tožili, da jim oskrbniki kratijo njihov zaslužek. Kljubu vsem težavam je Washington v redu obdržal vojsko, ki je takrat štela 300 brambovcov in 150 rednih ali pravih vojščakov pod poveljstvom stotnika Mackaya (r. Mekea). Da bi ga Francozi iz trdnjave Duquesne ne napadli in zmagali, peljal jo je na „velike travnike“. Ker so se vojščaki na potu zelo vpehali in jim je tudi primanjkovalo živeža, sklenil je na mestu se utrditi in zdatne pomoči čakati. Napravil je trdnjavo, ter jo imenoval „fort Necessity“. Kar so pridri Francozi ter trdnjavo obsedli. Bilo jih je skoro 900 mož. Washington je videl, da se ne more uspešno braniti; pogodil se je z njimi pa častno odšel iz trdnjave Necessity, ter se umaknil v Wills-Creek (r. krik). Pri vsem tem se je obnašal tako spretno, da je državni zastop virginjski (takrat še „house of burgesses“ imenovan) njemu in mali njegovi vojski izrekel očitno zahvalo.

Namestnik Dinwiddie je sklenil deželno brambo znova vrediti in zboljšati. Po tem bi bil imel Washington izgubiti svojo službo vojaškega majorja ter stotnik postati; da! podrejen je bil celó onim stotnikom, ki so bili od kralja nastavljeni. Zato se je odpovedal vojaški službi ter doma preživel zimo od leta 1754 do 1755. Pomladi 1755 je prišel general Braddock v 2 polkoma rednih vojščakov iz Velike Britanije v Virginijo; Washingtona so zopet pregovorili, da je k vojski pristopil. Obdržal je prejšnje svoje dostojenstvo, ter bil generalu Braddocku prvi general. „Zakaj bi, je rekel Washington, ne poudarjal nekoliko svojih zaslug; pomislite, da mene nič drugega ne žene v vojsko kakor hvalevredna želja svoje domovini koristiti.“

Braddockova vojska je bila kaj nesrečna. General je sprva ravnal po izkušajah in nasvetih Washingtonovih ter je brez nezgode dospel sê svojim krdelom do reke Monongahela, 15 angleških milj od francozke trdnjave Duquesne. Da bi prišel do te, trebalo je dvakrat reko prekoračiti. Britanski vojščaki se bližajo v najlepšem redu rečeni trdnjavi; kar jih sovražniki — Francozi in z njimi zavezani Indijani iz bližnjega gozda napadejo, ter popolnem potolčejo. Nad polovico vseh mož je bilo ali mrtvih ali pa hudo ranjenih, od 86 častnikov pa 6 ubitih, 37 ranjenih. Washington se je jako hrabro obnašal med bitko; ne gledé na velike nevarnosti jahal je z generalovimi povelji semtertje. „Vsegamogočna previdnost božja, je pisal po bitki bratu, mi je ohranila življenje; kajti moja suknja je na štirih mestih prestreljena in pod mano so ubili dva konja; in vendar jaz nisem prav nič poškodovan, če je prav smrt tovariše okrog mene kosila kot kosec travo“.

Vse velike nesreče je bil kriv general Braddock. Svetoval mu je bil Washington naprej poslati nekoliko Indijanov, ki bi gozde ogledali in ga zagotovili, da na njegovem potu ni nikjer skritega sovražnika. Še

bolj pa so hvalili pogumnega Washingtona, da je v veliki zmešnjavi ostalo vojsko znova zbral ter jo srečno peljal nazaj prek reke Monongabele.

Ker mladi junak ni imel stalne službe pri vojski, zapustil jo je, ter se domu vrnil v Mount-Vernon. To posestvo je bilo sedaj njegovo, kajti med vojsko je umrla hčerka rajncega njegovega brata. Doma se je pečal z gospodarstvom, posebno skrbno pa je kot generaladjutant severne pokrajine opravljal svoje dolžnosti. A le malo časa je živel za se na svojem posestvu. Braddokova nesreča je med vsemi naselniki vžgala vojaško navdušenost. Rastla je od dne do dne, tem bolj, ker so duhovniki celó na prižnici govorili o vojski, ter spodbujali domoljubje svojih poslušalcev. Posebno globoko so segle besede, katere je pridigar Samuel Davies o Washingtonu govoril pred neko kompanijo prostovoljcev. Poudarjal je posebno srčnost virginjskih vojakov. „Najiminitnejši vzgled slavne hrabrosti nam je junaški mladenec Washington; njega je previdnost božja le zato na tako prečudni način ohranila, ker ga je namenila, da bode v bodoče svoje domovini posebno koristil“. In Daviesa so poslej občudovali kot pravega proroka. Tako spoštljivo so govorili o Washingtonu po celem deželi. Postavodajalni zastop je sklenil novo vojsko začeti, ter je za njo privolil 40.000 funtov; Washingtona pa je prosil, da naj prevzame vrhovno poveljstvo črez virginjske vojščake. To je bil pripravljen storiti, a z raznimi pogoji, da mu namreč privolijo svoje častnike samemu izvoliti, vojni red preurediti, rednejše plačevati vojščake zlasti pa vojskino oskerbništvo preurediti in zboljšati.

Jeseni l. 1755. za poveljnika izvoljen je Washington skoro tri leta vodil virginjsko vojsko. Odeč bi bilo na drobno popisovati, koliko in kaj je storil v tem času. Uže v tej dobi trudapolnega dela se je odlikovala posebno njegova modrost in pohlevnost, njegova potrpljivost in določnost, njegova vestnost in rednost. Večidel se je moral le braniti; sovražnika naravnost napadati ali z vojsko drzno naprej rivati, mu ni bilo mogoče, ker so ga počasne naselbinske gospodske le slabo podpirale. Vendar je poveljnik ostal do konca vojske v letu 1758; ko je Francoze izpodil iz angleške zemlje, ter Ohio zavaroval, odpovedal se je poveljništva, in se vrnil na svoje posestvo Mount-Vernon. V tej triletni vojski si ni pridobil neumrle slave s krvavimi bitkami, ampak pridobil si je ljubezen vojščakov in poštovanje vse dežele s svojim spretnim in uspešnim vodstvom. Vadil se je z malim krdelom braniti se pred dosta močnejšim sovražnikom, ga po priliki zalezovati, ter mu nagajati, tako da se je iz mesta do mesta moral umikati. Vse te lastnosti so ga tudi poslej posebno priporočale severo-ameriškemu naselnikom, do so mu v uporih zoper angleško silo izročili vso svojo vojsko.

(Dalje prih.)

O senji ali Lukianovo življenje!

(Iz grščine poslovenil K. L.)

(Konec.)

To in ešče več, kakor to je povedala umetnost jekljaje in po tujem zategnje, jako težavno dopovedajoča in trudeča se nagovoriti me. Toda ne mi več v spominu, ker mi je zelo dosti odletelo. Ko pa je tedaj nehala, začne ona druga tako le nekako: Jaz pa, otroče ljubo, sem omika, tebi tovarušica in znanka, da-si v moji glavni stvari poskusil se nisi nikoli. Koliko blagost, ako kamenoteseec doideš, je ona povedala. Ne seer, ka ne bi smel biti delavec, ki rokami dela in na nje vso nadejo svojega življenja polaga nepoznan, malo in bodikaj si prislužavajoč, slab v razsojevanji, nepoštovan v javnih nastopih, neti prijateljem priljubljen, neti sovragom strahonja, neti vzor državljanom, nego edino le težak in kdo bodi izmed velike množine, na veke naklanjajoč se izvrstnejšemu, voljen sluga vsakteremu blejaču, po zajčjem živeč in jačišemu na hasen; in ako bi celo Fidija ali Poliklit bil in mnoga čudesna dela zvršil, umetelnost seer bodo vsi pohvalili, a nišče videvših, če je pameten, ne bode si želel biti tebi enak: bodi si vsaj koliko koli izvrsten, imenoval se bodeš zapečnjaški delavec, težak in rokodelstvom živeč se. Ako pa meni veruješ, pokažem ti tekoj mnoge umotvore starodavnih možev soznanišva te jihovimi čudesnimi dejanji in rečmi, ter te brže kakor ne vseh stvari zvedenca razodevša, okrasim ti sree — kar je naj glavnejše — mnogimi in blagimi krasotami: nravnostjo, pravičnostjo, pobožnostjo, krotkostjo, spodobnostjo, razumnostjo, krepstjo, ljubeznijo do lepega, hrepenenjem po velečestnem; ker to je stoprv duši neoskvrnljiva krasa. Ničesar neti kar je kda imelo se, neti kar šče goditi se i sedaj ima, ne bodeš pozabil, nego kar se godi bodeš z menoj gledal. Pače sovsema vso, kar je stvari, te božjih te človeških, naučiti te hočem na skorem. In stradajoč sedaj po nečem onegovem posvetuje se o tako neblagem remeslu, bodeš v kratkem blažen in vsim zaviden, poslavljen in pohvaljen, v poštenji imel se po svojih izvrstnostih; tebi po blagorajstvu in bogastvu presegajoči bodo ozirali se na te oblečenega takoj oblekoj — pokazavša svojo; nosila pa je zelo leskečočo so — vreden imel se bodeš čestnih služeb in prvega mesta; in ako celo kam odpotuješ, bodeš i v tujini poznan in glasovit, takim znamenilom te naznačim, da bode vsak videvših te soseda storil in prstom na te kazal rekši: on je dečko! Ako je mar za kako važno stvar, ali ako prijatelje ali celo mesto kaj nadleguje, vsi bodo ozirali se na te; in ako bodeš kde kaj govoriti utegnoil, vsi te bode zijaje poslušali čude se silovitosti tvojim besedam in tebi kakoti oči omiki. Kar se pravi, ka neki nekteri izmed človekov neumrljivi bodo, isto jaz tebi prizadeti hočem in ako iz živjenja zgineš šče itako ne bodeš nehal omikancem tovaruš in izvrstnikom sodrug

biti. Onega slavnega Demostena vidiš, čegav sin je bil in koliko slavno ime sem mu napravila? Eshina vidiš, ki je sin neke bobničarice bil, kako ga je Filip radi meni spoštoval. In Sokrat sam pri podobarstvu vzrejen, kako brž je nečesa boljšega zavedel se, odbežavši od onod imel je pogum do mene; čuješ, kako je pri vseh na glasu.

V nemar pustivši tolike in take močeve, jihove svetle čine, čestne besede, čedno vedenje, cenitev, ime, pohvalo, prvo mesto, premožnost, čestne službe, slavo po vzgovornosti in srečo po razumetji, hočeš si neko umazano suknjico obleči in prijeti se vedenja dostojnega sužniku, hočeš v rokah imeti drogove, dletva, kladva in dolbila, nisko pripognen k delu, po tleh lazeč, prahu lačen, na vsak način čepeč, nikoli po moškem in svobodnjaškem neti kvišku stegnovši se neti doumevši se česa svobodnega nego le misleč kako bode delo v redu in lično, kako pa bodeš sam v redu in snagi, tega čisto nikako ne potrudivši se, nego brezsramneje kakor kamenjem seboj počinjajoč.

Dokler šče ona govori ne čakam jenim besedam konca, nego stanovši razodel sem svojo misel in opustivši ono nespodobno ženo in težakinjo prestopim k omiki zelo radosten, zvlasti, ker mi na misel pride batica in ka mi je začetniku uže včere ne scer malo prog nedrapala. Sprva je srdila se ona zapuščena in rokama ploskala in zobmi škripala, na zadnje pa, kakor o Niobi čujemo, zadrevenela in zakamenela. Jeli dogotilo se jej kaj čudesnega, ne verujte; sicer so pač senje čudotvorne. Ona druga pa pogledavša me reče: „Hočem ti tedaj povrniti tvojo pravičnost, ker si tako lepo sodbo razsodil, hodi tekoj, stopi na ta kolesa, — pokazavša nek vozek s konji prerotnice imejočimi in Pegasu podobnimi naprežen, — da veš, kakih in kolikih stvari inace ne bi poznal, ako ne bi bil za menoj pošel“. Ko sva vstopila, je ona vozila in vajeti v rokah imela; jaz pa na višini povzdignem ogledavam od vstoka počenši do zatoka mesta, narode, ljudstva in kakor Triptolem kaj sejajoč po zemlji. Sicer pa mi ne več v pameti, kaj bi ono sejano bilo, nego samo to, ka so spodej gledajoči ljudje, kateere sem kdekde naletel, ono stvar čislali in pohvaloj odobraval. — Pokazavša mi take stvari, pripeljala me je naravnoč k onim hvalilcem in da si mi nikake take obleke ne oblekla, kakor sem je leté imel, menilo se mi je vendar, ka sem tamo prišel v bogato obrobjeni obleki. Sretša tedaj onde stoječega in čakajočega oč, kazala mu je mojo suknjo in mene, kdo sem prišedši, ter si je nekaj pomišljavala, kakor bi malo ka ne posvetovala se o meni. Spomnim se, ka sem ešče mladenec to videl, sicer ves preplašen gotovo oziroma na strah pred bitjem.

V sredi tega pripovedavanja mi kdo poreče, za boga Herakleja, kako široka in dolga je ta senja. Vspet drugi segši mi v besedo pravi: zimska senja, kdar so naj dolžiše noči, ali skoro trivečerna, kakor je Heraklej sam.

Kaj mu je v pamet došlo, da nam brodi o takih rečeh, spominja se otročjih noči, ter davnega in ostarelega senjarstva? to je govoricca o predlanjskem snegu. Vsaj menda ne vas koga zasačil, ki senje tolmači? Ne, dragi moj! vsaj tudi Ksenofont nekdanj ně (zasačil), razlagajoči senjč, kako se mu je dozdevalo, ka je požar v dednem hramu, itd. —, vedite le, on ně radi tolmačenja, neti da bi navlašč kaj bedastega golčal, prikazni razlagal kakoti kaj ali v boji ali določnih hipih važnega, kakor da bi od vsih strani sovražniki uže nastavili se — nego jegovo razlaganje imelo je celo kaj hasljivega. —

Tedaj sem tudi jaz vam to senjo za tega delo razložil, da mladenci vračajo se na kaj jačega, drže se omike in zvlasti, ako bi jih kdo po siromaštvu na vlašč skvarjal se in ukanjat se svojemu prirojenemu slabemu nagonu nikako ne upiraje se mu kakoti nenravnemu. On isti, kdor je to basen slišal, bode gotovo jako okrepil se, mene sebi prikladen vzor postavivši, v kakih vazmerah soč sem prizadeval si za naj blažiše stvári, hrepenel po omiki nikako zbojavši se nekdanjega siromaštva in kaki sedaj pred vami stojim, ako že ináče ne vsaj ničesar menje slaven, kakor so kamenotesci. —

VI. Ptuj, peč in tuj.

0. Caf.

V občí, ohranjeni slovanščini skupine *pt*, tedaj tudi *bt* ně, izvzemši nekoličko velikorusk.: *z é b t' = zebsti*; od kraja besede jo najdeš samo v grčk.: *πτῶω, π(τ)όλιμος* — indi v besedi pa navadama biva v sanskrtsk. lit., lotv., latinsk. in grčk.; a Slovani se v pregibanji neposrednega skupljenja *p* in *b s t* raznimi načini ali *ogibljejo* ali to ně istinito in šče mu v tem primerku nekoliko uha jajo; zato so besede s *pt*:

I. Tujke n. pr.: p. Mark. krpt Gang ambulaerum in *κρόπη* crypta; Mark. in Gutm. tiptek Kopey (sic), tudi Mark. slov. kopaja, tega jaz ne umém: če je po Adel. Kopey = Copie, je Mark. mislil? na grčk. lat. diptychum duplicatum. Mikl. Lex. *) diptih, ali je mesto

*) *Lexicon palaeoslovenico—graeco—latinum, emendatum auctum, Vindobonae 1865*, izdal naš slavní rojak, g. vit. dr. Fr. Miklošič.

Kakor blagi čitatelje vidijo, se jaz s to knjigo najrajši bavim — po pravici; in sicer, ker je v tej stroki, naj izvrstnejša knjiga zakladnica, pravo „zlatočrčnija“ *χρυσολαβεία, ἐγγειρίδιον* ktero vsa slov. narečja jasni — in se samo po njih naopak jasni in ker se na vsaki strani — je jih 1170 — s priljubljenjem izvelasti na našo milo slovenščino, pa tudi na sorodne indo-evropejske jezike ozira, moralo bi pač vsakemu slovanskemu rodoljubu knjižnico krasiti! — Le golemim čudom se čudim in tu javno tožim, ka Slovani, ki se le s svojim množtvom radi bahajo, ne vzročijo temu Veleumu pričine in potrebe, da bi se to slavno delo — tudi nemšk.

Charpie, ker ima poleg šče Bandage floccus = hrv. tiptik nepredena svila, srbsk. tiftik, poljsk. dyftyk, češk. tykyta Taffet; — Mikl. L. *lepta numus minutus λεπτόν*; — Mikl. L. „*leptug purpura vocabulum obscurum*“, menim, ka je iz *λεπτόχ-ανον tunica ceruae*, črljena kožica lukove glave, prim. narobe novogrčk. *σακροατέλιον* Zwiebelschale mesto *σακροατέλιον* iz *σακρολάτον* Scharlach, — odtoda slov. hrv. črljenec = luk. — Izrazi za šare (farbe = barve) so najmer v jezicih razno nastali: kakor ravno črljen — črvljen, reziansk. črnjel = črmljen iz črv — črvec Purpurschnecke, prim. ital. verme — in odtoda vermigliezza hochrothe Farbe = Mark. furmač Alkermes; lat. murex Purpurmuschel in Purpur; *ὄστρεον* = lat. ostrum in ostreum Muschel in Purpurfarbe; — od ribe: Mikl. L. „*triglĕn: triglĕno vino, sensus ignotus*“ iz *τρίγλα* mullus barbatus, Rothfeder, rothe Meerbarbe, ital. triglia; hrv. Beloszt. II, 464 triglja; „naš Erjav. Prirodop. živalstv. za spodnj. razr. 134“: rdeča bradačica, trilja piše: „riba živa je lepo rdeča, kakor karmin“, zato v franc. rose, rosiere; — prim. Mikl. L. ruj in rujno vino; — od ptic: vran — vranec Rabe — Rappe; rusk. *rĕb* pestr iz *rĕb* = jereb Mikl. L. 813; srbsk, slav grau iz slavuj = slavič — slavec; rusk. *golubyj* himmelblau iz golob; češk. strak — strakota gesprenkelt iz sraka; — od drevja: slov. višnjav; sliv bläulich Janež. I. iz sliva; — brezast; — in odinod: slov. grahas; srbsk. sur, surkast grau iz surina, surka prim. *σύρα, σισύρα, σισύρα*; — dodaj šče Mark. sumah Sumach rubia: rhus coriaria in odsoda jegovo izmišljenko: *καταμήρα*; — Mikl. L. anit „*vox obscura de ferro*“ pa je *ἀνώτος* nerjav iz *ῥος* rja (pisati pa né ruja, arja in rudeč); in Mikl. L. iz *ĕkr* — *zĕkr* in *zĕrk* iz arabsk. *ezrök* *cæruleus* itd.

II. Slovani se skupljenju *p s t* ugibljejo — (v velikorusk. razve zĕbt' kakor gore I, tudi mogt' = moči — mošti können, kar je prvotno — morti šče več takih!) temi načini:

1. Odpada *p, b*, pred *t*, le malogda n. pr.: Mikl. L. 988 *teti* = *tepsti* = *testi* = naš *tepsti* *percutere* (velikorusk. *tept'*), Mikl. L. *greti* = *grebsti*; po tem načeli je naš bistroumni Mikl. izvedel *klĕt'* in *kletec* iz *klep-t-* *klenoti*, primeri Mikl. *klep'ca* in *klĕt'ka*; sem spada: češk. M. Verb. *neti* genit. — tere Nichte in Nifte, wallisk. *nith*. prim. Mikl. L. *netij*, glej II. 2.; Brev. glag. *Stulli* *ljet ž. obolus*,

učenjakom v največih hvalah — skoro po 10 letih! nanovo izdalo, ter se naše hibe poravnale — dokler — ta zvezda zorjanska s slovanskega neba zavseli v zaton ne . . . ! Če se pa jaz te knjige gde teknem, ji izličnosti ne ušĕrbim — bil bi trud, kakor bi solncu žarke kral — vodilo je le: „č'to jest' istina“? Joan. XVIII, 38.

Caf.

glej gore I. *lepta*; *sedm'* gotsk. *sibun*, lat. *septem* ἑβδόμος — ἑπτὰ, rusk. *celó sem'* = sedem; — *sém* stavim tudi *dê* — *tel'* *Baumhacker*, *δρουκολάπτης*, *picus*, poljsk. *dziéciol*, tedaj *den-tel'*: — *tel'*, je kakor = lat. *da-tor* naš *da-tel'*; korenike *den* némamo, zatore je nekaj izpadlo: recimo *b*, tedaj = *demótel'*, v sanskr. *dambh*, *dabh* ferire, laedere lit. *dob-ti*. lotv. *dobét* spalten, aushöhlen, hrv. Kristian. II. 31, *o-dab-ati* reissen, zupfen, sem idò raznice naše *drb* — *dlab-ati* — *dolb-sti* itd., odsoda ne ločimo *dêtel'*, *dêtelja*, poljsk. *dziécielina* Klee, (ali starosl. *dêtěl'?*) da tako lit. *dobilas* lotv. *daboli* Klee pridružimo, prim. nemšk. Klee iz *klieben*, angležk. *cleave* spalten in *clover* Klee; — tako pri nas nekoliko *tica* — *tič* = ptica, Tuj = Ptuj (mesto) kakor negdi *šnica* = pšenica; *čela* = čebela = čbela in popačenka *čmela* mesto *bčela* ali kakor na Pohorji *bečëla*; Mikl. L. 764 *pëčëštija* βόυβητος, iz slovačk. *pučati* — *pô-*, najbrže in. *buč* — ali *b"č* — iz particip., prim. *s"gorëštevati* in *sušija* itd.; — *čmel'* *Hummel*, rusk. *šmel'* je iz *čum*, *šum*; (*budeti* m. *bdeti* = *bedeti* itd.)

Ravno tako *k* pred *t* beži, če se v drugo obliko ne more skriti: *pët'* flüß iz *pëkt'* itd. Mikl. L. *podrëť* m. prim. *Gundul* v *Stull*. podriet ž. genus, familia.

2. a) Se v infinit. *déva* *s* med *p* in *b*: *tep-s-ti*, *zebsti* itd. Pri grnikih *g* — *k* — *h* tega načela né treba podkladati, ker so omehčanju sploh jako podvrženi: *pek-ti*, *vrg-ti* itd., = šče na vzhodnj. slovenskem *peč-ti*, *vřeti*, prim. *pooštrjen* itd.; tu mehča drug silnik, ki slovanska narečja na *ajhuje* razlikuje.

b) Iz navedene skupine *pst*, *bst* se *p*, *b* opet izgublja: Mikl L. 988 *testi* = *tepstí* = *teťi*; 142 *gresti* = *grebstí* = *greťi*; rusk. *skrest'* schaben = *skrebstí*, odtod *skrb* in šërba: poljsk. *skušć* — *skusti* = *skub-sti*; tako je razlagati Mikl. L. 442 „*nesterá*“ *consobrina* iz sanskr. *nap-tri* lat. *neptis* m. *neptris*, tedaj *nesterá* iz negdanjega *nepsti* — *nesti*, genit — *ere*, prim. gore II. 1, češk. *neti*, in češk. *M. Verb. sestí* genit — *stre* = *sestra*, kakor *mati* — *tere*, *děi* — *hěi* — *ere* in poljsk. *macióra* = *matera* Mutter in češk. *deera* Tochter itd.

III. Skupljenje *pt* né istinito, ker se je med njima prvinsk samoglasnik prekrbnol in *onemel*, ter se tudi v narečjih, ka imajo cirilico načeloma ne piše. — Da se dalje umémo, stoj tukaj le nekaj in *povrhoma* za mlade prijatelje, kateri šče do odličnih Mikl. knjig ne mogò, o slov. glasoslovji. — Kakor nemščino tako zvana „*Lautverschiebung*“ znači, tako slovanščino *krhanje* ali slabljenje samoglasnikov in mehčanje soglasnikov: ravno po tem so v slov. narečjih čudne skupine glasnikov in jih razni izgovori nastali.

Dokler naša („*Vestnikova*“) tiskarnica značajnih pismen néma, si

tečas pomagajmo (ker tudi lat. kratice s polumeseccem nad *u* in *i* in poljsk. *a* in *e* s repeem greša) tako le:

A. 1. Bodi *jor* = „, postali iz trdega samoglasnika: *a*, *u*, *o*, *y* (*e*).

2. Bodi *jerek* = „, postali iz mehkega samoglasnika: *i*, *e*, in *ě*.

K 1. prim. t²kati weben, sanskr. takš texere in naš tesati Zeitschr. VIII, 70; duh = dyhati — d²hnoti itd., celó naša b²rina = borina iz bor = vzhodnjleslov. borovica, slov. in hrv. grič = gorič itd.

K 2. prim. migati — m²gnoti — m²žati; uže v starosl. Mikl. L. s²jati = sijati, p²jan = pijan itd.; zatore Mikl. L. 471 „obljati significatio igrota“ je obl²jati begiessen; kakor Mikl. L. 464 „obidrati sens. ignot.“ mesto ob²drjati αναδρασίβειν rusk. obodrjat²; rusk. dlja wegen iz dlja = dělja, tedaj je Mikl. L. 516 samo pol²g prav itd. Vrnimo se vzpet k „gore 1. izgovarja se v narečjih razno: ogrskoslov. vzhodnještaj. korošk. *e*, *a* (*o*) krajnsk, reziansk, benečk. *a*, (*o*) (*e*), hrv. *e* (*a*); ogrskohrv. srbsk. *a*; bolg. „, *a*, *o*; rusk. *o*; češk. poljsk. *e*, lužičk. *e*, (*o*) n. pr. s²t Honigwabe iz su-ti, lit. šče suti nähen, lat. suere prim. lotv. šu-t- (naš šiti — šivati) in Honigscheiben machen. zato lotv. šu-nis = s²t, kakor óφαίβειν weben (Wabe) in μέλισσαι κηρόν ύφ — s²t je v narečjih *set*, *sat*, *sot*; a Küz. ogrskosl. Luk. XXIV, 42, mestovni med favus mellis je gotovo spaka m. med s²tovni = setovni, kakor se ondi čemern in ničemrn (ne nečimern, ker je iz (*k*) ničemur, prim. ogrskoslov. čemu človek adverb. zu etwas = fähig, tauglich, vortrefflich); okorna in pokorna; naslobnost, — nazlobnost in nasladnost, po knjigah mešajo — né čuda! — k s²t dodaj rusk. syta Honigwasser; Mikl. L. 593 „podvarjati voc. obsc.“ bodi „pod“ — in variti; Mikl. L. 641 poshutati καταλύειν „voc. dubium“ m. pos²kušati rusk. skušat² verzehren, verdauen. Vrnimo šče se k „gore A. 2: južna narečja med „ in ! v izgovoru ne čině razlike, le bolg. je izvečega *e*; a v rusk. poljsk. češk. in luž. praviloma *e*, n. pr. d²n² Tag, lit. diēna, = den, dan. (in naš trepasti doneš heute, lohak-leicht). — Šče le zdaj odgovorimo rodoljebu iz „Goriške okolice“ v „Slov. Narod“, III. št. 121^a, gder piše: „Mi Slovenci smo gledé pravopisa denes ravno tam, kjer so Hrvati že pred 20 leti bili. Denes je n. p. pri Slovencih v „modo“ prišla pisava „kedo“ mesto k d o wer: jaz bi rad zvedel tisti „zaka j“, vsled kterega se *e* med *k* in *d* postavlja, in ali se ima ta *e* izgovarjati? govori se saj, kolikor je meni znano, nikjer; če je pa gluh, zakaj dotična gospoda mesto njega ne piše raji polvokal (polvokal? mi štaj. vzhodnjaci pa na to pravimo: pa znaka za-nj né ga, ali né ga ga! Pisav.) kar bi gotovo bolje bilo. Naj blagovole na to isti odgovor dati, ki so s to novotarijo naš pravopis obogateli, pa še zmerom niso rekli, odkodi so ta zaklad vzeli“. O d g o v o r: Gdo o-tej graji ali bolje tožbi

ne čuti hrepenénja po popolnem pravopisu in ga skrivši ne obhajajo misli na M. Majarjev „Slavjan“ v Celovci? — Dokler pa némamo pravopisa, ki bi vse slovan- ali konči slovenske glasovne raznosti izražal, nam ne ostaja, nego da se Mikl. dobro učimo in za Maj. milo oziramo! — Druge nakane so samo ali prazdna „pia desideria“ ali spakote; — A kar se „kedo“ tiče, vidi Mikl. L. 327 k"to quis, rusk. poljsk. in Majar: kto; in na Pohorji se res sliši kedó, níkèdo, kakor ima Bile (v rokop.), (v slov. Goricah nehto, kakor dohtar, kondukt conductus; korošk. hto, htor; za Muro što, nešto, kakor šteri nešteri, ogrskoslov. Kűzm. Mark. XX, 5); prim. keda, níkedar itd.; keteri = (kateri = šteri = gderi itd.) vsaketeri Trub. Psalt. Predgov. 12, J. Dalm. Passion 31; koteri, nekoteri J. Dalm. Pass. 36. Kűzm. Mark. XX, 5: med koterimi so neštere ubili. — V kdo = kedo se je prvotni to v „k"to“ v — do omehčal, kakor od von iz prvinskega ot, razve rusk. in bolg.: v sanskrt. at-as, toliko, da imamo mi Slovenci ot samo v ot-rok, ot-robi in ot-eti — ot-emati in zatore ne od-teti, kakor Janež. I. — izmotajmo se iz te zmešnjave!

Uže nekoliko časa se je pri nas začelo spojene soglasnike pripodabljati, n. pr. društvo, teško itd. = družtvo, težko: zakaj se pa ravno pri kdo, kda itd. Čehov držimo, ki itak pišejo družstvo, téžko in rajši ne posnemamo Mikl., kateri piše gdo, gda, gde itd., kakor se v naših časopisih večkrat čita; kakor so pisali naši starei: gdo Bohor. 83. gdor 85, kakor Trub., J. Dalm., Špangenb.: celó p. Mark. gdúwer; naši Danjko, Kremplj, Šerf itd.; kakor šče ogrski Slovenci, n. pr. gde Kűzm. Joan. VI, 62; Hrvati; ogrski Hrvati; Srbi; Rusi, Poljaki in spodnji Lužičani; starosl Mikl. Lex. 127 gdě, 449 nigdaže itd.; dalje: gde je naša doslednost, če pišemo zdaj a ne sdaj jetzt? gde li je naša doslednost, ako celó predložnike — tedaj samostojne besede — pripodabljamo (kar je krivo): z vodo, z njim m. s; h tebi m. k, zakaj pa ne: g vodi? brez njega m. brez —; iz njive m. iz itd.; — pokvarjenke kej, kjej, nikjer, nikir neki pa opustimo! kakor štajarske do wer; deri, = kteri; negi m. = negdi, nigi m. nigder, gé m. gde itd.; in štajarske nider, ninder, nindrt = nigder, dare (Ptuj) = gdare = kedar itd.: ogrskoslov. geto m. gdeto itd. Pitanje: kaj je posluškovati??!

Dalje prih.

Narodne priče, navade, stare vere.

Priobčuje v izvirnem govoru Mat. Valjavec.

Kuća i gospodarstvo.

(Dalje.)

87. Tak je bil jen pot jeden človek koj gda je god išel orat na vek je kamenje iz svojega polja na sosedovo hital. Onda gda je vmrl, došel je saki večer kamenje vu hižu nosit a nigdo ga ne je videl pak je na veke pital: kam ga denem? a ništo mu ne je nigdar nikaj odgovoril. Jeden pot pak se je pripetilo, da je jeden soldat došel tam kvartira iskat. Oni su mu pak rekli, da bi mu radi dali, ali da nemreju, kajti sako noč dohadjajo strahi. A on pak jim odgovori, da nikaj zato. Onda su mu oni dali kvartira i došel je strah pak je pital: kam ga denem? Soldat pak zdigne glavo pak reče: basama lancuš teremtete! im ga tu ostavi. Strah odide i onda ga ne je več nigdar bilo k one hiži. Koprivnica.

88. Pastirstvo je dvoje, skupno i posebno. Skupno je, da samo jen pastir celu marbu od jenoga kraja pase. Da takvoga pastira zebiraju onda se ziju si gospodari skup v krčmi i šteroga zebereju, onda on mora platiti dve vedre (ili dva jekove [-akov]) vina kakti za aldomaš a ž njim se pogodiju za stanovitu plaču i to kravari dobiju od sake krave jenu šrtinjku kuruze, za tim četiri put v leti jen celi hleb křuba, jen sir i fat mesa. A k sakomu svetku ide po hižaj z vrčom po vino i po kolače i to samo na vuzem, na Gjurgjevo i na trojake, a saki den dobi po redu po hižaj kak vre ide hranu za jen den v torbu. S tem otije na pašu, tam si ognja zakuri i cvrtje peče. Takvih kravarov je več, tak je vre selo velko: tak je v Goričanih šest kravarov, a skup ne paseju, nego saki sam. — Svinjari ali kanasi dobiju od sake bar jeno let ali več stare svinje šest holbi kruze, a od prasec (praščičov) po dve ali tri kak je vre prase velko, a drugo se ima kak i kravar; samo to, da on ide po redu po onih hižaj kak si vre odredi na tjene, na dva tjene jěst na večer i tam spi, ali za to za den na pašu ide po hižaj, saki den k drugi, kaki kravar, kaj sobom na pašu nese. — Posebno je pastirstvo onda, da saki gospodar pošle s svojom marhom svoje družinče na pašu. Tu se razlučuju konjari od volarov. Konjari idu z vekšinom razděleni na menje delov skupa pod večer da tak na paši prenočiju. Da tak dojdū skup, saki mora z doma donesti, ali pak tam nabrati drv. Da vre dojde čisto večer, onda se zakuri ogenj, tam si koli ognja, ki celu noč gori, posedeju, spominaju, jedu i norije teraju. Da se najedu, onda se razdeliju, ako ji je fnogo, po dva, ako pak malo, po jeden, ki moraju tak do dve vure stražiti koli kōnj, kaj nej kam v kvar odišli. A da ovi prvi dva odstražiju, onda zbudiju druge dva, kaj pak ovi idu stražit, a oni si ležeju spat. Tak budiju jeni druge dok

je tre (-treba), dok dé zorja. Z vekšinom onda ovakovi stražari onim ki spiju peka puščaju; to je, deneju mu čisto blizo k golej peti žerečega vuglena i to strašno jako boli. A da vre zorja dojde, onda se spostaneju, vmijeju, boga zmoliju i na konje poskačeju pak jašeju dimo, kem je tre, a drugi, ki nemaju posla, ostanaju na paši celi den. — Volari: Saki gospodar od hiže obično se koli četrte vure v jutro stane i zbudi svoje družinče pak je odpravi na pašu. Fnogi istina s težka ide, kajti bi rad domaj spao, ali kaj si oče, da mora, da to njega samo čaka. No da je vre jem put na paši, onda je vesel i počme si vu žveglu igrati dok drugi dojdu. Ali oni zjutra nečeju skupa biti, nego saki sam, da se tak leži saki sam v svoj kut skrije i da se tak leži i prejdi marha naje. Tak koli desete vure marhu napoji i ne tira ju dimo drugač ako je domaj treba, nego v takvo mesto, de je veliki prestor, ograj i de je graja, da si tam marha poleže. V takvo mesto ji več skup dojde kak su si vre pajdaši. Onda se igraju sakojačke igre: smiljkuju se (-svinjču se), več put si škorjančuju: saki ima, koliko ga ji' gojd je, botu pak se postaviju v red. Onda si napraviju škorjanca (klip), to je kratko drevo od fertal refa, na jeni strani špičasto. Onda mora biti jeden, ki ga nastavlja, i to po redu a ne 'sim skup na jen put, a to mu ga nastavi od njegove ki bije jame po priliki dva klatra daleko i to na počkal (= koso), da ga leži vudri. Onda on ki je pri jami hiti svoju botu vu njega tak, da mora škorjanec dale odleteti nego bota, kajti drugač ako bi on ki je nastaj (= nastavil) prejdi svojim škorjancem v njegovu jamu šturnuo: onda mora iti on, ki ga je bio, nastavljat a njemu mora svoju botu dati dok pak on koga ne dobi i tak nastavlja po redu dok se igraju. Več put se količkujū: količ, ki se zove baba, je najvekši. Ovu babu zapičiju v zemlju v sredini med sobom, onda od ove babe meriju v krug 'saki kak si vse odrediju po tri, četiri pednje od babe i tu si saki zapiči svoj količec, ki je mejši od babe. Onda idu po redu z nožom v zemlju hitat i kak davko se nož zapiči tak davko on svoj količec bliže k babi zapikne i to tak dogo delaju dok si dojdu k babi i onda on, ki je zadnji ide runtāt (= die runde machen?), to je, 'se količec mora pobrati, samo babu ne, i jen ga vodi koli sim tam tak, da mu oči zatisne i v jenom mestu 'se količe pusti; onda ga nazaj vodi i pri babi ga zavrti i pusti, a ov mora iti jskat dok najde. Onda se idu nazaj igrat. — Več put si ognja zakuriju i v sredini ognja zapičiju drevo. 'Si si koli posedeju i onda odrediju, čije bu to drevo i ovo drevo onda zgori ocpod i kam se ono prehitu na šteru stran, odnud se bu on ženio. — Koli štrte vure se 'si raziju 'saki svojom marhom na pašu a na večer po zdravi Mariji ju dimu tiraju.

Goričani v Medjimurju.

Brati — čteti, šteti, čitati.

R. B.

Naša slovenska pisava, tlačena od raznih-tujih življev, izrinena iz učilišč, pisarnic, višega društvenega žitka, brez pazljivega in umnosodnega ravnala, zanemarjena, vsaj prezirana in zatirana od nehvaležnih in izdajalnih domačinov, zabredla je mestoma na krivopotja; zato je dolžnost sedanjih knjižnikov spravljeni in navajati jo izlasti v jakših spisih na pravo tir, da se tem načinom bližamo drugim Slovanom. Bode li vsak pisec se trsil jezikovim zahtevam primerno in brez tujizen ne samo po izrazih, nego tudi gledé na skladnjo narodno pisati, na hitrem doveslamo v ugodno luko slovstvene sloge. Ta pot kaže se najporabnejši, najumnejši in povse naraven. Omenjeno načelo pa velewa, da vsak slovenski pisatelj ume, ako že ni vsa, konči več slovanskih narečij, inachi niti ne more zanesljivo presoditi, je li mu je slog sevsema slovensk, ali maše in bije na tujino. — Prosto ljudstvo nam ne dela ovir, da ne bi pisali lepega, čistega in pravilnega jezika, ono je po neprijaznih okolnostih seglo na košate spake in napake, prisvajajoče si težke in neumljive tujke, toliko leže se hapi svojega na slovenske korenike opirajočega se in umevnega blaga. Naši obnovitelji slovenskega slovstva za Lutrove dobe ne znajoči sorodnih narečij kovali in zavijali so naščino po nemškem slogu in pojmovih, ter tako v pisavo vrinoli jezikove prikazni, o kterih na vsem slovanskem svetu niti sledu ni najti. Med te se šteje glagol brati v pomenu čteti, čitati, s vsemi zvedenkami. Do Trubarja itd. te besede nikdor ni rabil za pojem čitanja, vsaj pisemski spomeniki o tem ničesar ne navajajo. Mi ū Slovenci počeli smo v najkesejši dobi priučevati se tej tujki; na drobnejše ne rešetajoči te na zahodu rabljene prijave sprejeli smo jo za drag biser a svojo narodno in pravilno krasotico v nemar puščali. Na levem pobježji dravskem šče skoro vsak neškolan človek golči: šteti, štetje. Prekmurec pravi: čteti, hrvaški Slovenec čteti, čtevec*), primerjaj hišno knjižico vu Zagrebu 1783. Žitek Svetcev javlja: k pobožnomu čtaucu; Vračta ladanjska vu Varaždinu 1776: k čtaucu, a sedanja hrvaška pisava kaže: čitati, čitalac, čitatelj, čitanka, štiti, štioe, štivo; bolgarski: čitati, čitatelj; ruski: česti, čitati, čitatelj; česki: čisti, čitati, čitateľ; poljski: czytać, czytelnik, czytelnictwo, czytelnny, czytywać; staroslovenski: čisti, numerare, legere, čitati, legere, colere, čitateľ', lector. A brati pomenja v staroslovensčini capere, colligere, nsl. brati a) = jemati, b) zbirati: hruške, jabelka, grozdje, tedaj tuđi: brač, bratva; istega pomena je brati v vseh drugih slovanskih narečjih, in nikder ne nahajaš brati = čitati. Odko-

*) Čtevec iz čte-v-ec, o je zevni soglas, primerjaj pe-v-ec, pi-v-ec.

der se razvideva, ka so naši pisatelji 16. stoletja iz misli pustivši glagol čteti, čitati, nemški lesen drugotnega pomena poskusili prevesti z brati v prvotnem mené, ka kakor se bere grozdje s trsja, tako črke in besede iz knjige. Tore brati = čitati je nemčizna s vsemi zvedenkami odtod: branje, lectio, berilo, berilnik, bralec, bralstvo in šče kaj takih, a naše je: čteti, čitati, čtelec, čitalec, čitalstvo, čitatelj, čitalen, čitalo, čitalnik, čitalnica, čitališče, čitanka itd. To nas nikar ne moti, ako rabimo šteti = brojiti, vsaj česki počitati isto znači; ruski sčitat', a čislo = število iz čitlo. Slobo dakle nemčizni brati v pomenu čitati, konči v bolj-ših spisih!

Drobnost.

J. P.

Francoz Lesseps, ki je sueški kanal prekopal in skoz to južno Azijo Evropi približal, dobil je nedavno od strani ruske vlade ponudbo, z Orenburga do Taškenda železnico izdelati, ter je z Ignatěvom, ruskim poslancem v Carigradu, zaradi tega v dogovore stopil. Magjarskemu imenitnemu učenjaku orientalistu Vámbéry-ju zdi se ta projekt neizvršljiv. — Pri tej priliki naj opazimo, da se je isti Lesseps izkopanja korintskega kanala, o čem smo v enem „Vestniku“ poročali, odpovedal.

Književni vestnik.

J. P.

1. Slovenska književnost. — Naslov knjigi, ktero, kakor smo slednjič spomenili, je izdal g. inšp. Šolar, glasi se: „Deutsch-slovenisches Wörterbuch zu Prof. Madiera's deutschen Lesebüchern für die 1. und 2. Klasse an Mittelschulen. Laibach 1873“. Jako nas veseli, da se je naše šolsko slovstvo s tem, 150 drobno natiskanih stranij obsegajočim delom obogatilo. Slovenskim dijakom bode s tem slovarjem v roci mogoče, nemško Madier-ovo čitanko tudi brez učitelja in kakega živega tolmača razumevati in se po prirodnem poti nemškega učiti; kajti ta slovar jim bode izvrstni tolmač. Naj bi se učitelji srednjih šol za vvedenje tega slovarja (in z njim Madierove čitanke) po svoje trudili. — Od početka julija meseca izhaja v Ljubljani nov list: Slovenski tednik, politični in gospodarski list za kmetško ljudstvo. Izhaja vsak petek. Cena 2 gid. 40 kr.“

2. Druge slovenske književnosti. — Na Hrvatskem jeziku je prišla na svitlo knjiga: „Mali Krasnoslov ili sbirka deklamacija sastavljenih po hrvatsko-srbskih pjesnicih. Sakupio i našoj školskoj omladini posvetio Antun Truhelka.“ V vvodu razlaga pisatelj na kratko, kako se ima deklamirati. — Imeniti skladatelj Ivan plenič. Zaje je poslal vsa svoja muzikalna dela v Beč na izložbo. G. Zaje je rojen na Reki l. 1834 in je počel za rane mladosti napeve skladati. Do zdaj je zložil 335 glasbenih del; med drugimi 11 celih oper in 2 šče nedovršeni. — Jako zasluženi nabiratelj narodne glasbe Koch pripravil in izložil je za svetovno razstavo jako veliko zbirko narodnih napevov in narodnih plesov. Material jegov je nepričakovano velik in bogat.

Opazka. Obečani Životopis J. St. Mila zaradi obilnega drugega gradiva izostane.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba Narodne tiskarne v Mariboru.